

РЕЦЕНЗИЯ

на проф. дин Диляна Ботева-Боянова (СУ „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет, катедра Стара история, тракология и средновековна история), въз основа на Заповед на Ректора на ЮЗУ проф. д-р Борислав Юруков за НЖ № 742/18.04.2023 г. и Протокол № 01/27.04.2023 г. от първото заседание на НЖ проведено в електронен формат,

за дисертация на **Мариана Ангелова Славова** – редовен докторант от катедра *История* при Правно-историческия факултет на ЮЗУ, предложена за придобиване на ОНС **доктор**, в ПН 2.2 История и археология, в ДП *Археология, вкл. нумизматика и епиграфика* на катедра *История* при ПИФ на ЮЗУ;

заглавие: **„Монетни типове и монетно обръщение по средното течение на р. Марица през II–I в. пр. Хр.“** (Благоевград 2023);

научен ръководител: проф. дн Иля Прокопов.

Цялата професионална биография на колегата Мариана Славова е свързана с РИМ – Хасково, на която културно-просветна институция тя е посветила почти 40 години. От 1999 г. тя работи там като нумизмат и без преувеличение може да се каже, че е сред българските експерти в тази научна област, която винаги е съдействала на български и чужди колеги да се запознават и анализират нумизматичното богатство. Впрочем, смея да твърдя, че тя е една от малкото музейни нумизмати в България, която показва и доказва на практика, че и в нашата страна (следвайки практиката на европейските музеи) е възможно да се осигури достъп на специалисти до музейните нумизматични колекции с цел научни изследвания и публикации. Няма никакво съмнение, че това се случва за сметка на нейното време и съответно отлага с десетилетия собственото ѝ научно израстване. Затова фактът, че вече може да четем в напълно готов вид нейния дисертационен труд, е повече от радостен и още тук бих искала да я поздравя с този безспорен успех.

В автореферата към дисертацията, колежата Мариана Славова посочва експлицитно: *„Дисертационният труд е в едно книжно тяло, с обем от 384 стр. Съдържа увод, три глави и заключение. Приложени са фотоси, 21 карти, 8 таблици и 2 диаграми, позиционирани и свързани с коментарите в текста. Използваната литература е на 25 стр. и включва 315 заглавия – 215 на кирилица и 100 на латиница.“* Внимателният прочит на целия текст показва, че тези данни напълно коректно отразяват най-основните формални характеристики на изследването на докторантката, което също така може да бъде определено като стегнато и убедително.

В „Увод“-а (с.10-19) са оформени три подчасти, в които са изяснени целите, основните задачи, етапи и методи на изследването, териториален и хронологичен обхват, използваните фондове и колекции, както и схематичен историографски преглед с изрично обособени „пропуски и слабости“ (с. 16-17), както и „приноси“ (с. 17-19) на досегашните изследвания. Нека кажа още сега, че според мен този схематичен историографски преглед тук е излишен, защото в глава първа на изследването са посветени 17 страници на подробен анализ на историографската ситуация (с. 20-36). Тъй като заглавието на дисертационния труд включва указание за хронологичния обхват на изследването, тук ще включа пояснение единствено за неговите териториални параметри. Те са дефинирани от колежата Славова по следния начин: *„...земите по средното течение на река Марица (античната Хеброс) и нейния водосборен басейн, ограничени в границите на съвременната територия на Република България (...) това е областта, заключен между: на запад – от завоя на р. Марица, в близост до емполион Пистирос и с. Ветрен, през Горнотракийската низина до Сакар планина – на изток, и долината на река Сазлийка в нейното долно течение. На север достига до южните склонове на Средна гора и Старозагорското поле. На юг-югоизток се простира до Родопска планина и последните ѝ източни разклонения. Извън очертаните граници, обект на анализ са и „контактните зони“, свързани с*

разпространението на монетните типове, предмет на изследването.“ (с. 13-14). Трансформирано в съвременни административни понятия, териториалният обхват на дисертацията включва шест днешни български области: Пазарджишка, Пловдивска, Старозагорска, Смолянска, Кърджалийска и Хасковска (изборени в реда, предпочетен от докторантката).

Глава първа е озаглавена *„Историографски преглед. Изворознание. Извори. Пътища.*“ (с. 20-75), и – както личи от самото заглавие – включва разнородни по същество теми. Тук в частта *„Изворознание. Извори.*“ (с. 37-57) са налице отделни неточности, които се дължат на използваната от докторантката по-стари изследвания. Ще посоча две от тях, които с особена стойност: 1) твърдението, че в нападението срещу Гней Манлий Вулзон са участвали корпили (с. 44), е добило популярност в литературата, но не отговаря на реалната ситуация в кодексите на Тит Ливий, където се чете или етнонимът „корели, или гентилното име „Корнелии“; 2) понятието „Кенийски Херсонес“ (с. 49) вече категорично и еднозначно е отречено като някога съществувало с пояснението, че надписът от о-в Книдос е грешен гръцки превод от латински език, а оригиналният латински документ споменава „Херсонес и Кеника“.

Основният обем на дисертационния труд се пада на глава втора *„Монетни съкровища (хомогенни и смесени). Инвентар на находките с коментари на автора.*“ (с. 76-286); именно тук са изключително значимите приноси на колегата Славова, станали възможни на базата на анализ на монетни находки (колективни и единични) от земите на шест съвременни български административни области. Тези колективни и единични монетни находки са включени в прецизно изработен и втъкан в рамките на изложението в глава втора каталог на нумизматичните артефакти, който сам по себе си е резултат от огромен и много системен труд.

От Област **Пазарджик** са представени 9 колективни находки (6 хомогенни и три смесени) и 42 единични находки; от област **Пловдив** – 20

колективни находки (10 хомогенни и 10 смесени) и 206 единични находки; от област **Стара Загора** – 25 колективни находки (13 хомогенни и 12 смесени) и 94 единични находки, представени с номерация от 206 до 300, като трябва да се отбележи, че номер 206 се повтаря; от област **Смолян** – 18 колективни находки (11 хомогенни и 7 смесени) и 43 единични находки, представени с номерация от 301 до 343; от област **Кърджали** – 8 колективни находки (7 хомогенни и 1 смесена) и 94 единични находки, представени с номерация от 344 до 398, като трябва да се отбележи, че след номер 398 е съобщено в общ порядък откриването на ок. 70 монети при разкопките на Ада тепе, които не са записани в инвентарната книга като колективни находки; от област **Хасково** – 18 колективни находки (6 хомогенни и 12 смесени) и 59 единични находки, представени с номерация от 399 до 457. Така общият брой на обработените колективни находки е 98 (53 хомогенни и 45 смесени; на с. 288 това съотношение е съобщено като 55 хомогенни и 43 смесени), а на единичните находки – 706. На тази база е направен следния важен извод: *„Основната маса от сребърни монети в състава на проучените монетни съкровища от изследваната територия е свидетелство, за несигурност и драматични събития, довели до тяхното укриване. Те не са участвали в търговията или при покриване на ежедневните нужди. Не са и резултат от сделки. Най-вероятно са плащания към местната тракийска аристокрация за участие или неутралитет във военни походи и акции (...). Бронзовите монети и малка част от сребърните нискостойностни издания са свидетелство за търговски сделки, обслужвали ежедневния живот.“* (с. 286).

Глава трета е посветена на монетната циркулация и предлага характеристика на този феномен по райони, типове и групи (с. 287-339). Нека отбележа, че при нейното въвеждане както в съдържанието, така и в изложението, има печатна грешка и вместо с римската цифра IV, тя е означена с III, дублирайки в това отношение означението на глава втора.

В съдържателно отношение текстът в тази част на дисертацията също е приносен. Изрично е посочено, че *„нанесени върху картата, съкровищата не се разпределят равномерно, а очертават няколко зони“*, както и че *„една част са със сравнително слаба концентрация на находки“*, а *„друга оформя неголеми райони със значително струпване на малки или обемни съкровища“* (с. 289). С изключително висока научна стойност са създадените и включени тук в изложението една таблица (Таблица 7; с. 334), две диаграми (с. 335-336) и девет карти: Карта 13. Находки с монети на Тасос (с. 301-306); Карта 14. Находки с монети на Маронея (с. 307-312); Карта 15. Находки с тетрадрахми на Атина „Нов стил“ (с. 313-317); Карта 16. Находки с тетрадрахми от Алкесандров и Лизимахов тип (с. 318-321); Карта 17. Находки с тетраболи на Истиея и драхми на Дирахиум (с. 322-325); Карта 18. Находки с имитации тип Стримон / Тризъбец и тип Александър III / Филип III (с. 326-328); Карта 19. Находки с тетрадрахми на Първа македонска област и квестор Езилас (с. 329-332); Карта 20. Колективни находки – местонамиране и зони с концентрация на находки (с. 333); Карта 21. Находки от археологически разкопки (с. 337-338). На с. 339 кратко и много стегнато са формулирани най-важните изводи от анализа в глава трета, които във всеки един пункт са исторически значими.

Напълно логично и очаквано, дисертацията завършва със „Заключение“ (с. 340-344), което единствено от съдържателните части на труда не е означено с латинска цифра. То включва не само рекапитулация на представеното в цялото изложение изследване, но и заявка за нови хоризонти на нумизматичните проучвания при използването на рентгенофлуорисцентен анализ.

Нямам никакво съмнение, че в настоящия вид, дисертационният труд отговаря на всички научни, законови и етични изисквания за успешна защита. Нещо повече, става дума за изследване, което задължително трябва да бъде публикувано (по възможност на английски език), за да стане

достояние на научната общност не само в България, но по света. Представената за защита дисертация е сериозно и истински приносно научно изследване, което е резюмирано напълно коректно в подготовения автореферат. Последният ни е представен само на български език; предвид законовите изисквания, такъв трябва да бъде предаден и на английски език.

Посочените по-горе качества на приносното изследване на **Мариана Ангелова Славова** ми дават основание да гласувам „ЗА“ присъждането ѝ на ОНС доктор, в ПН 2.2 История и археология, по научната специалност „Археология, вкл. Нумизматика и епиграфика“, за нейната дисертация „*Монетни типове и монетно обръщение по средното течение на р. Марица през II–I в. пр. Хр.*”

Подпис:

7.06.2021

проф. дин Диляна Ботева-Боянова

REVIEW

of **Prof. Dr. Dr.Sc. Dilyana Boteva-Boyanova** (St Kliment Ohridski University of Sofia, Faculty of History, Department of Ancient History, Thracian Studies and Medieval History), on the basis of Order of the Rector of SWU Prof. PhD Borislav Yurukov for Scientific Jury (ScJ) № 742/18.04.2023 and Protocol № 01/27.04.2023 from the first digital meeting of the Scientific Jury,

about the PhD thesis of **Mariana Angelova Slavova** – full-time doctoral student from the Department of History at FLH of SWU, submitted for obtaining the **educational and scientific degree PhD**, in professional field 2.2 History and Archeology, in doctoral program *Archaeology, incl. Numismatics and Epigraphy* of the Department of History at the Faculty of Low and History (FLH) of South-West University (SWU);

title “*Coin Types and Coin Circulation along the Middle Reaches of the Maritsa River during the 2nd – 1st century BC*” (Blagoevgrad, 2023);

research supervisor Prof. Dr. Dr.Sc Ilya Prokopov.

The entire professional biography of Mariana Slavova is connected with RHM - Haskovo, to which cultural and educational institution she has devoted almost 40 years. Since 1999, she has been working there as a numismatist and without exaggeration it can be said that she is among the Bulgarian experts in this scientific field, who has always helped Bulgarian and foreign colleagues to get to know and analyze the numismatic wealth. I even dare to say that she is one of the few museum numismatists in Bulgaria, who shows and proves in practice that in our country (following the practice of European museums) it is possible to provide access to specialists to museum numismatic collections for research and publication. There is no doubt that this is taking place at the expense of her time, and thus delaying her own scientific growth by decades. Therefore, the fact that we can now read her dissertation work in a completely finished form is more than joyful, and here I would like to congratulate her on this indisputable success.

In the abstract to the dissertation, Mariana Slavova explicitly states: "The dissertation is presented in one volume of 384 pages. It contains an introduction, three chapters and a conclusion. Included are photos, 21 maps, 8 tables and 2 diagrams, positioned and linked to comments in the text. The literature used is 25 pages long and includes 315 titles - 215 in Cyrillic and 100 in Latin." My careful study of the entire text showed that these data correctly reflect the most basic formal characteristics of the doctoral research, which can also be defined as tight and convincing.

In the "Introduction" (pp. 10-19), three subsections are formed, in which the goals, main tasks, stages and methods of the research, territorial and chronological scope, the museum funds and collections used, as well as a schematic historiographical overview with explicit identified "gaps and weaknesses" (pp. 16-17) as well as "contributions" (pp. 17-19) of the previous research. Let me say right now that, in my opinion, this schematic historiographic review is superfluous here, because in chapter one of the study 17 pages are devoted to a detailed analysis of the historiographic situation (pp. 20-36). Since the title of the dissertation includes an indication of the chronological scope of the study, I will include here an explanation only of its territorial parameters. They are defined by M. Slavova in the following way: "*...the lands along the middle course of the Maritsa River (the ancient Hebros) and its catchment basin, limited within the borders of the modern territory of the Republic of Bulgaria (...) this is the area enclosed between: on the west - from the bend of the Maritsa river, near the Pistiros emporium and the village of Vetren, through the Upper Thracian lowland to the Sakar mountain - in the east, and the valley of the Sazliyka river in its lower course. In the north it reaches the southern slopes of Sredna Gora and Starozagora valley. To the south-southeast it extends to the Rhodope mountain and its last eastern branches. Beyond the outlined boundaries, the object of analysis are also the "contact zones" related to the distribution of the coin types, the subject of the study.*" (pp. 13-14). Transformed into modern administrative

realities, the territorial scope of the dissertation includes six present-day Bulgarian regions: Pazardzhik, Plovdiv, Starozagora, Smolyan, Kardzhali and Haskovo (listed in the order chosen by the doctoral student).

Chapter one is entitled "*Historiographic overview. Source science. Sources. Roads*" (pp. 20-75), and - as the title itself suggests - includes heterogeneous topics. Here in the "Source science. Sources." (pp. 37-57) there are some inaccuracies that are due to the older publications used by the author. I will point out two of them, which are of particular value: 1) the claim that Corpyli were involved in the attack on Gnaeus Manlius Vulso (p. 44), has gained popularity in the literature, but does not correspond to the real situation in the codices of Livy, where one finds either the ethnonym "Corelli" or the gentile name "Cornelii"; 2) the concept of "Kenyan Chersonese" (p. 49) has already been categorically and unequivocally denied with the explanation that the inscription from the island of Knidos is a wrong Greek translation from the Latin language, and the original Latin document mentions "Chersones and Kenica".

The main volume of the dissertation falls on chapter two "*Coin hoards (homogeneous and mixed). Inventory of finds with comments by the author*" (pp. 76-286); precisely here are the extremely significant contributions of Mariana Slavova, based on the analysis of coin finds (collective and individual) from the lands of six modern Bulgarian administrative regions. These collective and individual coin finds are included in a meticulously crafted and interwoven within the text of chapter two a catalog of numismatic artefacts, which itself is the result of a huge and very systematic work.

Nine collective finds (six homogeneous and three mixed) and 42 individual finds are presented from the Pazardzhik District; from Plovdiv region - 20 collective finds (10 homogeneous and 10 mixed) and 206 single finds; from Stara Zagora region – 25 collective finds (13 homogeneous and 12 mixed) and 94 single finds, presented with numbering from 206 to 300, and it should be noted that

number 206 is repeated; from Smolyan region – 18 collective finds (eleven homogeneous and seven mixed) and 43 single finds, presented with numbering from 301 to 343; from Kardzhali region – eight collective finds (seven homogeneous and one mixed) and 94 single finds, presented with numbering from 344 to 398, and it should be noted that after number 398, the author mentions the discovery of approx. 70 coins from the excavations of Ada Tepe, which were not recorded in the inventory book as collective finds; from Haskovo region – 18 collective finds (six homogeneous and 12 mixed) and 59 single finds, presented with numbering from 399 to 457. Thus, the total number of processed collective finds is 98 (53 homogeneous and 45 mixed; on p. 288 this ratio is reported as 55 homogeneous and 43 mixed), and of the single finds – 706. On this basis, the following important conclusion was made: *"The main mass of silver coins in the composition of the studied coin hoards from the studied territory is a testimony to uncertainty and dramatic events that led until their concealment. They were not involved in trade or meeting daily needs. They are not the result of transactions. They are most likely payments to the local Thracian aristocracy for participation or neutrality in military campaigns and actions (...). The bronze coins and a small part of the silver low-value issues are evidence of commercial transactions that served daily life."* (p. 286).

Chapter three is dedicated to coin circulation and offers a description of this phenomenon by regions, types and groups (pp. 287-339). Let me note that both in the contents and the text, there is a typographical error: instead of the Roman numeral IV, it is designated as III, thus duplicating the designation of chapter two.

In terms of content, the text in this part of the dissertation is also a scholarly contribution. It is explicitly stated that *"when indicated on the map, the treasures are not evenly distributed, but form several zones"*, as well as that *"some parts have a relatively weak concentration of finds"* while *"other form small areas with a significant accumulation of small or voluminous treasures"* (p. 289). One table

(Table 7; p. 334), two diagrams (pp. 335-336) and nine maps created and included here in the text are of extremely high scholarly value: Map 13. Finds of Thassos coins (pp. 301-306); Map 14. Finds of Maroneia coins (pp. 307-312); Map 15. Finds of Athens "New Style" tetradrachm (pp. 313-317); Map 16. Finds with tetradrachms of the Alexander and Lysimachus types (pp. 318-321); Map 17. Finds with tetraboles of Istiaea and drachms of Dyrachium (pp. 322-325); Map 18. Finds with Strymon / Trident type and Alexander III / Philip III type imitations (pp. 326-328); Map 19. Finds with tetradrachms of the First Macedonian Region and quaestor Aesillas (pp. 329-332); Map 20. Collective finds - location and areas with a concentration of finds (p. 333); Map 21. Finds from archaeological excavations (pp. 337-338). On p. 339, the most important conclusions from the analysis in chapter three are briefly and very concisely formulated, which are historically significant in every single point.

Completely logical and expected, the dissertation ends with "Conclusion" (pp. 340-344), which is the only substantial part of the work that is not labeled with a Latin numeral. It includes not only a recapitulation of the research presented throughout the dissertation, but also an outline of new horizons of numismatic studies using X-ray fluorescence analysis.

I have no doubt that, in its current form, the dissertation meets all the scholarly, legal and ethical requirements for a successful defense. Moreover, it is a study that must be published in order to become available to the scientific community. The dissertation work submitted for defense is a serious and truly contributing scholarly research, which is presented correctly in the provided abstract. The latter is presented to us only in Bulgarian; given the legal requirements, it must also be submitted in English.

The above-mentioned qualities of **Mariana Angelova Slavova's** dissertation allow me to give **a positive assessment** for obtaining **the educational and scientific degree of PhD**, in professional field 2.2 History and Archeology, in the

scientific specialty *Archaeology, incl. numismatics and epigraphy*, for her research
***“Coin Types and Coin Circulation along the Middle Reaches of the Maritsa
River during the 2nd – 1st century BC”***.

Signature:

07.06.2023

Prof. Dr. Dr.Sc. Dilyana Boteva-Boyanova